

*Mária Zúbková*¹

EURÓPSKA ÚZEMNÁ SPOLUPRÁCA A NÁSTROJE REGIONÁLNEJ POLITIKY EÚ

EUROPEAN TERRITORIAL COOPERATION AND INSTRUMENTS OF REGIONAL POLICY

Abstract

European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC) presents one of the biggest innovations of the new cohesive policy (2007 - 2013). It is a new European instrument enabling regional and local authorities from different Member States to set up cooperation structures with a legal personality. EGTCs can facilitate and promote cross-border, transnational and interregional cooperation, with or without a financial contribution from EU. The main goal of EGTC is to achieve an equally integration of different territories of the European Union.

Úvod

Slovensko a jeho regióny sa po vstupe do EÚ dostali do priamej konfrontácie s členskými krajinami. Výsledky viacerých vedecko-výskumných projektov ukazujú, že regionálna diferenciacia a výrazné regionálne disparity sú charakteristické pre súčasný stav sociálno-priestorovej situácie na Slovensku. ([1])

Pri hodnotení štruktúry územia SR treba mať na zreteli aj skutočnosť, že regionálna sféra je bohato štruktúrovaná, nachádzajú sa v nej prírodné, hospodárske, demografické, sociálne, politické, kultúrne, duchovné, technické, infraštruktúrne, teritoriálne a iné zložky spoločnosti a z tohto hľadiska sa charakterizuje ako sféra mnohorozmerná, multidimenzionálna. ([12])

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že disparity zásadným spôsobom ovplyvňujú regionálny vývoj a vyžadujú aplikáciu efektívnych nástrojov a politik na redukovanie medzinárodných rozdielov a aplikáciu nových stratégií pre efektívny regionálny rozvoj. Zvláštna pozornosť v európskom priestore sa venuje hospodárskej problematike, stieraniu regionálnych rozdielov, sociálnej a migračnej problematike a regionálnej a nadregionálnej integrácii.

Regionálna politika, územná spolupráca, regionálne disparity sú témy, ktoré často rezonujú nielen v odbornej verejnosti, ale aj v každodennom ponímaní ekonomickej reality. Hlavný princíp regionálnej politiky EÚ je finančná solidarita v prospech menej rozvinutých regiónov a sociálnych skupín a udržanie jej konkurencieschopnosti. Rozšírenie EÚ zväčšilo regionálne disparity medzi jednotlivými regiónmi členských štátov. Údaje o nich každoročne monitoruje v regionálnom i celoštátnom porovnaní Eurostat. Na vyrovnávanie rozdielov investuje Európska Únia značné prostriedky. Na programové obdobie 2007 – 2013 to je rekordných 347,41 mld. eur. Investície do regionálnej politiky boli významné už v predchádzajúcom období a Únia pre ne vyčlenila tretinu rozpočtu EÚ. Slovensku pripadne z tohto balíka viac ako 11,588 miliárd eur.

---

¹ Mária Zúbková, doc. Ing. PhD., Ústav manažmentu, STU v Bratislave, Vazovova 5, 812 43 Bratislava, maria.zubkova@stuba.sk

1 Hlavný dôvod pre uplatňovanie spoločnej politiky – regionálne rozdiely

Európska únia spolu s USA a Japonskom sú najviac prosperujúce ekonomicky sveta. Od posledných dvoch fáz rozšírenia v rokoch 2004 (vstup desiatich nových krajín) a v januári 2007 prístupom ešte Rumunska a Bulharska sa veľkosť vnútorného trhu a ľudský potenciál Únie zvýšil na viac ako 488,5 mil. obyvateľov. Celkovú dynamiku Únie však oslabujú ekonomické a sociálne rozdiely medzi členskými štátmi a ich regiónmi. V porovnaní EÚ-15 a EÚ-27 sa rozdiely v Európe zvýšili na dvojnásobok. Rozdiely medzi najrozvinutejšími a najzaostávajúcimi regiónmi sú mnohonásobné. Viac ako tretina rozpočtu EÚ sa využíva na zmiernenie rozdielov medzi jednotlivými regiónmi a nerovností v postavení ich občanov ([8])

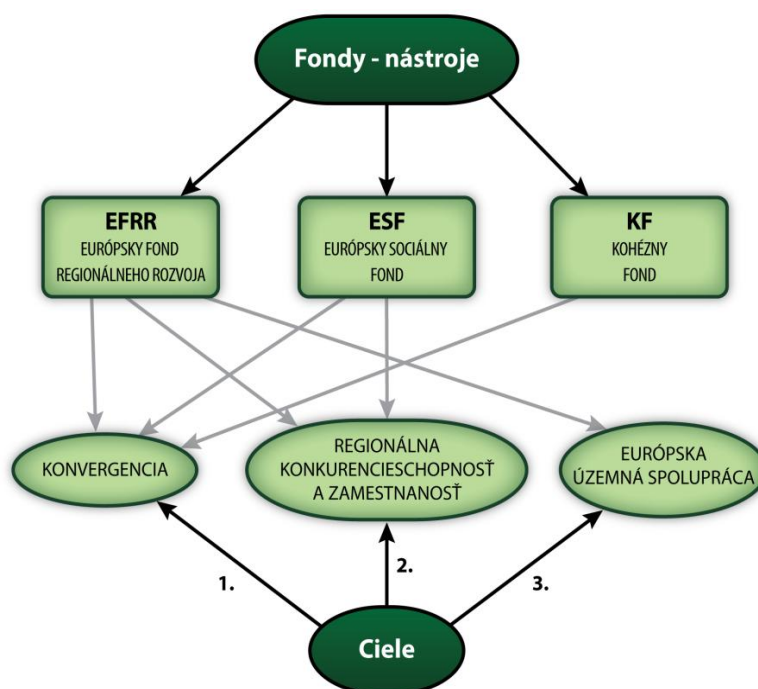
V Európskom parlamente pracuje parlamentný Výbor pre regionálny rozvoj (REGI), ktorý má pôsobnosť pre regionálnu a kohéznu politiku, najmä však pre Európsky fond regionálneho rozvoja, Kohézny fond a iné nástroje regionálnej politiky Únie. Výbor tiež posudzuje vplyv ostatných politik na hospodársku a sociálnu súdržnosť, má na starosti koordináciu štrukturálnych nástrojov EÚ.

1.1 Prioritné ciele kohéznej politiky na obdobie 2007 -2013

Viac ako tretina rozpočtu EÚ sa využíva na zmiernenie rozdielov medzi jednotlivými regiónmi a nerovností v postavení ich občanov. Cieľom tejto politiky je prispievať hlavne k rozvoju zaostávajúcich regiónov, k reštrukturalizácii upadajúcich priemyselných oblastí, či revitalizácii zanedbaných mestských štvrtí, s dôrazom na tvorbu pracovných miest. Možno konštatovať, že cieľom je zlepšiť stav ekonomickej, sociálnej a územnej súdržnosti EÚ. To je dôvod, prečo sa hovorí o kohéznej-súdržnej politike. ([7])

Nástrojmi, ktoré napomáhajú k naplneniu týchto cieľov sú: Európsky fond regionálneho rozvoja (ERDF/EFRR), Európsky sociálny fond (ESF) a Kohézny fond (KF) a ako sa podieľajú na napĺňaní troch cieľov je naznačené na schéme č.1.

Schéma č. 1: Vzťah medzi nástrojmi a cieľmi regionálnej politiky

Zdroj: vlastné spracovanie

Regionálna politika EÚ sa venuje takto definovaným cieľom:

- Konvergencia.
- Rast konkurencieschopnosti a zamestnanosti.
- Európska územná spolupráca .

1.1.1 Cieľ - Konvergencia

Logika cieľa **Konvergencia** je založená na podpore podmienok zvyšujúcich hospodársky rast v najmenej rozvinutých členských štátoch a regiónoch, čím sa docieli skutočná konvergencia, teda ich približovanie k priemeru EÚ. V rámci EÚ-27 sa dotýka tento cieľ 84 regiónov v 17 členských krajinách, kde žije 154 miliónov ľudí. Ich HDP na obyvateľa dosahuje menej ako 75% priemeru Spoločenstva. V tzv. „prechodnej fáze“ sa dotýka ďalších 16 regiónov (16,4 mil. obyvateľov), ktorých HDP vďaka štatistickému spriemerovaniu po rozširovaní len nepatrne presiahlo túto úroveň. Pre cieľ Konvergencia je k dispozícii 282,8 mld. eur. Viac ako tretina rozpočtu EÚ sa využíva na zmiernenie rozdielov medzi jednotlivými regiónmi a nerovností v postavení ich občanov. Cieľom tejto politiky je prispievať hlavne k rozvoju zaostávajúcich regiónov , k reštrukturalizácii upadajúcich priemyselných oblastí, či revitalizácii zanedbaných mestských štvrtí, s dôrazom na tvorbu pracovných miest. ([9])

Prioritné oblasti, ktorých sa dotýka podpora z EFRR je sústredená na modernizáciu a diverzifikáciu hospodárskych štruktúr a tiež na zabezpečenie a vytváranie trvalo udržateľných pracovných miest.

1.1.2 Cieľ – Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť

Programy majú podporiť regióny pri realizácii hospodárskych zmien prostredníctvom inovácií a podporou spoločnosti založenej na poznatkoch, podnikateľských iniciatív, ochrany životného prostredia a prístupu k nemu. Tvorba väčšieho počtu a viacej kvalitných pracovných miest bude realizovaná adaptovaním pracovníkov a investíciami do ľudských zdrojov.

Priority v rámci cieľa **Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť** sa sústreďujú na tieto tri oblasti:

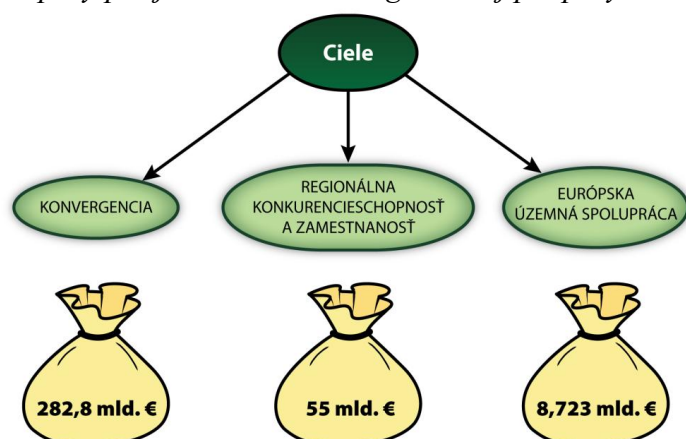
- inovácie a hospodárstvo založené na vedomostiach: posilňovanie regionálnych kapacít výskumu a technologického rozvoja, stimulácia inovácií a súkromného podnikania a posilňovanie finančného inžinierstva, najmä v podnikoch zameraných na hospodárstvo založené na vedomostiach;
- životné prostredie a prevencia rizík: obnova kontaminovaných pôd, stimulácia energetickej efektívnosti, podpora vlastnej mestskej verejnej dopravy a príprava plánov na prevenciu a riadenie prírodných a technologických rizík;
- prístup k dopravným a telekomunikačným službám vo všeobecnom hospodárskom záujme.

1.1.3 Cieľ - Európska územná spolupráca

V rámci tretieho cieľa **Európska územná spolupráca** sa má dosiahnuť:

- rozvoj cezhraničných hospodárskych a sociálnych činností;
- vytvorenie a rozvoj nadnárodnej spolupráce vrátane bilaterálnej spolupráce medzi prímorskými regiónmi;
- posilnenie účinnosti regionálnej politiky podporou medziregionálnej spolupráce, prepojením a výmenou skúseností medzi regionálnymi a miestnymi orgánmi.

Schéma č.2: *Výška podpory pre jednotlivé ciele regionálnej podpory*

Zdroj: *vlastné spracovanie*

2 Rámec pre uplatnenie územnej spolupráce

S harmonickým rozvojom celého územia Spoločenstva a posilnením hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti je spojené i posilnenie územnej spolupráce. Vzhľadom na to, že existujúce nástroje, ako je napríklad európske zoskupenie hospodárskych záujmov, sa ukázali ako nedostatočne prispôsobené organizovaniu štruktúrovanej spolupráce v rámci iniciatívy Interreg, bolo potrebné prijať určité opatrenia na zníženie významných ťažkostí, s ktorými sa stretávajú členské štáty, a najmä regionálne a miestne orgány pri vykonávaní a riadení akcií územnej spolupráce pri rozdielnych vnútroštátnych právnych predpisoch a postupoch.

Návrhy na prekonanie prekážok brzdiacich územnú spoluprácu mali svoj vývoj a vyústili do aktuálneho nástroja spolupráce na úrovni Spoločenstva s cieľom vytvoriť na území Spoločenstva zoskupenia pre spoluprácu, ktoré majú právnu subjektivitu. Vývoj v priebehu rokov 2004 – 2006 postupoval od návrhu Euroregionálneho zoskupenia cezhraničnej spolupráce (EGCC) až po súčasné Európske zoskupenie územnej spolupráce (EZÚS), resp. European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC). ([2])

2.1 Vytvorenie nástroja EZÚS

Európske zoskupenie územnej spolupráce (EZÚS) je nový európsky právny nástroj umožňujúci regionálnym a miestnym orgánom rôznych členských štátov vytvoriť kooperačné zoskupenie s právnou subjektivitou. Vytvorenie EGTC/EZÚS sa musí realizovať v rámci nariadení EÚ, s určitým cieľom a právnou formou, ktoré predstavujú:

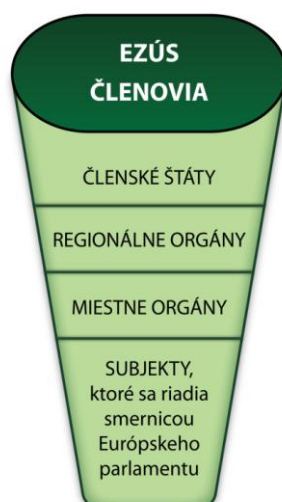
Rámec – Nariadenie EP a Rady č. 1082/2006 z 5. 7. 2006, obsahujúce charakter, zloženie, založenie, dohovor, úlohy, stanovy, rozpočet a spôsob likvidácie **EGTC/EZÚS**. ([3])

Cieľ – uľahčovať a podporovať cezhraničnú, nadnárodnú alebo medziregionálnu spoluprácu medzi svojimi členmi, s výhradným cieľom posilniť hospodársku a sociálnu súdržnosť

Forma – právnická osoba založená na báze dobrovoľného Dohovoru podľa vnútroštátneho práva sídla, minimálne členmi z 2 štátov.

EZÚS je možné vytvárať od 1.8. 2007. K tomuto dátumu boli členské štáty povinné prijať zákony alebo administratívne opatrenia, ktoré umožňujú uplatňovanie nariadenia č. 1082/2006. Kto môže byť členom európskeho zoskupenia územnej spolupráce je naznačené v schéme č.3.

Schéma č.3: Členovia Európskeho zoskupenia územnej spolupráce

Zdroj: vlastné spracovanie

V Slovenskej republike bol návrh zákona o Európskom zoskupení územnej spolupráce schválený dňa 15. 2. 2008 Národnou radou SR a zverejnený pod číslom č. 90/2008 Z. z.. ([3]) Účinnosť uvedeného zákona je k **1. máju 2008**.

Hlavným cieľom **EZÚS** je dosiahnutie vyrovnanej integrácie rôznych území EÚ prostredníctvom podpory spolupráce regiónov. Ďalším cieľom je medzi svojimi členmi uľahčovať a podporovať:

- cezhraničnú spoluprácu,
- nadnárodnú spoluprácu,
- medziregionálnu spoluprácu

za účelom posilnenia hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti.

Európske zoskupenie územnej spolupráce predstavuje jednu z najväčších novinek novej kohéznej politiky, ktorá umožňuje prihraničným partnerským regiónom a ich inštitúciám efektívnejšie spolupracovať.

2.2 Príklady realizácie EGTC/EZÚS

Prvé Európske zoskupenie územnej spolupráce bolo založené 28. januára 2008. Vzniklo z iniciatívy 14 partnerských inštitúcií francúzskeho regiónu Lille Metropolis a západného Flámska (4 francúzske orgány a desať belgických orgánov) pod názvom **Eurometropola Lille-Kortrijk-Tournai**. Cieľom bolo nájsť nástroj, ktorý prekoná tradičné problémy v cezhraničnej spolupráci, a to najmä v oblastiach zamestnanosti, dopravy, zdravotníctva, územného plánovania a kultúrneho rozvoja.

Európske zoskupenie územnej spolupráce **Ister-Granum** ako druhé podobné zoskupenie v EÚ založilo 47 maďarských a 39 slovenských samospráv. Nová forma spolupráce otvorí priestor aj pre transformáciu inštitucionálneho systému. Najvyšším rozhodovacím orgánom je valné zhromaždenie. Pri valnom zhromaždení vznikne šesť odborných komisií :

- Výbor zahraničných stykov
- Výbor humánnej politiky
- Výbor ekonomiky a správy majetku
- Výbor životného prostredia
- Výbor priemyslu a dopravy
- Výbor kultúry a cestovného ruchu

obr. č.1: Európske zoskupenie územnej spolupráce **Ister-Granum**

Spolupráca sa týka rozvoja služieb. Cieľom je zriadenie takých kancelárií v mikroregiónoch , ktoré vedia poskytnúť pomoc pre súkromné organizácie pri písaní projektov, poskytnúť poradenstvo v právnych otázkach , v oblasti účtovníctva , organizujú študijné cesty, semináre, atď.

2.3 Plánované EGTC/EZÚS v Európe

V súčasnosti sa v celej Európe pripravuje viac ako 20 projektov. Ide napríklad o tieto projekty:

Eurorégion Pyrénées-Méditerranée medzi Španielskom a Francúzskom. ([2])

Kras – Bodva medzi obcami Hrušov (SK) - Perkupa (HU) - Varbóc (HU), so sídlom v Hačave (SK). Cieľom je podpora harmonického rozvoja územia pomocou cezhraničnej spolupráce a napomáhanie rozmanitej územnej spolupráce s cieľom posilnenia hospodárskej a sociálnej súdržnosti .

Duero-Duoro medzi Španielskom a Portugalskom práve vzniká a zameria sa hlavne na ekonomický a sociálny rozvoj a súdržnosť zohľadňujúci environmentálny aspekt.

Nemocnica v okrese Cerdanya: regióny v Španielsku a vo Francúzsku v marci 2007 dohodli, že založia európske zoskupenia územnej spolupráce s cieľom zlepšiť služby v oblasti zdravotnej starostlivosti a prístup občanov k týmto službám a vytvoriť spoločnú nemocnicu, ktorá sa stane pilierom siete zdravotnej starostlivosti na oboch stranách hranice. ([4])

Eurorégion Alpes-Méditerranée zahŕňa tri regióny v Taliansku a dva regióny vo Francúzsku. Cieľom zoskupenia bude podpora spolupráce zameranej na trvalo udržateľný územný rozvoj a posilnenie politických, ekonomických, sociálnych a kultúrnych vzťahov.

Záver

Žiaľ do leta 2009 len 13 členských krajín EÚ prijalo vykonávacie predpisy k nariadeniu o EGTC/ EZÚS , čo predstavuje vážny problém, pretože EGTC/ EZÚS je jediným právnym nástrojom územnej spolupráce.

Európske zoskupenia územnej spolupráce vytvárajú komplexnejší a transparentnejší mechanizmus rozhodovania a stálu právnú štruktúru, ktorá môže spojiť členov z rôznych inštitucionálnych a/alebo sektorových prostredí, a preto sú vnímané ako koordinačná platforma a prostriedok implementácie pre významné politiky na úrovni EÚ, členských štátov a regiónov . Zoskupenia sa sústreďujú na širokú škálu tém ako ekonomický rozvoj a výskum, životné prostredie, kvalita života a služby, doprava a územná spolupráca všeobecne.

Literatúra

- [1] Gajdoš P., Pašiak J.: Sociologický ústav SAV, 2006: Regionálny rozvoj Slovenska
- [2] The European Grouping of Territorial Cooperation – EGTC ACTIVITIES 2008 - Studies and information
- [3] Regulation (EC) No 1082/2006 of the European Parliament and of the Council, of 5 July 2006, on a European grouping of territorial cooperation (EGTC)
- [4] ZÁKON 90/2008 Z.z. z 15. februára 2008 o európskom zoskupení územnej spolupráce a o doplnení zákona č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov
- [5] INTERACT HANDBOOK , the european grouping of territorial cooperation EGTC , November 2008, ISBN 3-902558-02-4
- [6] EURÓPSKA KOMISIA: Európska susedská politika – Spolupracujeme, Luxemburg: Úrad pre vydávanie úradných publikácií Európskych spoločenstiev, ISBN 92-894-8361-X.
- [7] EURÓPSKA KOMISIA: Nové finančné prostriedky, lepšie pravidlá, Prehľad nových finančných pravidiel a možností financovania na roky 2007 - 2013, Luxemburg: Úrad pre vydávanie úradných publikácií Európskych spoločenstiev, ISBN 978-92-79-05633-8.
- [8] EURÓPSKA KOMISIA: Nariadenie Európskej komisie 1080/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja.
- [9] EURÓPSKA KOMISIA: Nariadenie Európskej komisie 1081/2006 o Európskom sociálnom fonde.
- [10] EURÓPSKA KOMISIA: Nariadenie Európskej komisie 1083/2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o ERDF, ESF a KF
- [11] Úrad pre vydávanie úradných publikácií Európskych spoločenstiev, ISBN 92-79-03489-8.
- [12] Mišúnová E., Vlčková V.: EKONÓM, 2002: Vybrané kapitoly z hospodárskej geografie

Príspevok bol spracovaný v rámci projektu : Centrum pre rozvoj sídelnej infraštruktúry znalostnej ekonomiky ITMS 262401 20002 . Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov ES .

